

MONEDE PONTICE LA DACO-GEȚII LUI BUREBISTA

Ne-am propus, în cercetarea de față, să strângem la un loc monedele cetăților vestpontice din etapa autonomă târzie, secolele II–I î.e.n. ce ne sînt cunoscute ca descoperite pe teritoriul Daciei.

Scopul investigației de față este de a vedea în ce măsură această categorie de izvoare contribuie la o mai bună cunoaștere a relațiilor economice, politice, culturale sau de altă natură dintre geto-daci și poli-surile grecești de pe coasta de vest a Pontului Euxin.

Într-o lucrare mai veche¹ am putut stabili că Histria, colonia mileziană de pe malul lacului Sinoe, a avut însemnate legături economice de schimb, documentate prin descoperiri monetare nu numai cu regiunile nordpontice, ci din plin și profund cu lumea triburilor geto-dace, atît de la est, cît și de la sud de Carpați.

Cronologic aceste relații de schimb au putut fi datate, cu aproximație, în cursul secolului al IV-lea, poate în spre jumătatea lui.

În cursul anului 1977, am urmărit în cadrul sesiunii științifice a Muzeului de istorie națională și arheologie din Constanța, activitatea de schimb economic a cetății Callatis, la aceiași geto-daci². Documentele folosite au constat din descoperiri monetare, aflate mereu pe același teritoriu. Concluzia la care am ajuns era că pentru secolul al III-lea î.e.n. cetatea Callatis preia locul Histriei în schimbul comercial cu interiorul geto-dac.

În lucrarea de față vom continua investigația noastră pentru secolele II–I î.e.n. Documentele de care ne vom folosi vor constata din aceleași descoperiri monetare din spațiul geto-dacic. De data aceasta cetățile vestpontice prezente în descoperiri sînt mai numeroase.

¹ B. Mitrea, *Descoperirile monetare și legăturile de schimb ale Histriei cu populațiile locale în sec. V–IV î.e.n.*, în *Studii Clasice*, 7, 1965, p. 143–167.

² B. Mitrea, *Legături economice ale cetății Callatis cu daco-geții și populațiile din jur pe baza descoperirile monetare.*

Înainte de a trece la expunerea materialului documentar, câteva cuvinte cu privire la unele dificultăți pe care le întâmpină o asemenea cercetare. Ele pot fi rezumate în publicarea lacunară, uneori o simplă menționare și în lipsa unei cronologii amănunțite a acestor monede. De aci și unele rezerve în formularea unor concluzii mai ferme. Mai notăm că descoperirile de monede similare de pe teritoriul Scythiei Minor, din Dobrogea, nu au fost menționate, ele fiind socotite de noi la ele acasă.

Cetățile pontice ale căror monede au fost aflate la geto-daci vor fi prezentate în ordinea geografică de a nord la sud. Vom începe deci cu Histria.

I. HISTRIA

1. În satul Spiru Haret, com. Berteștii de Jos, jud. Brăila, a fost semnalată o monedă histriană de bronz.

2. La Sprincenata⁴, comuna Sprincenata, jud. Olt, în cursul săpăturilor arheologice într-o cetățuie dacică, C. Preda și M. Butoi, au descoperit în 1977, printre altele, o monedă histriană de bronz, de tipul cu vulturul pe delfin.

3. La Luncani⁵, comuna Bosorod, jud. Hunedoara, în cetatea dacică de la „Piatra Roșie“, s-a aflat o monedă histriană de bronz, de tipul Demetra cu cununa de spice, iar pe rv., vulturul pe delfin. În plus, pe av. două contramărci.

4. În cetatea dacică de la Costești⁶, com. Orăștioara de Sud, jud. Hunedoara, este semnalată o altă monedă histriană de bronz.

II. TOMIS

O a doua cetate vestpotică ale cărei monede se află la geto-dacii este Tomis-ul.

1. O primă mențiune a unor monede din Tomis, „de bronz, secolul II—I“ se referă la Barboși⁷, unde au fost semnalate în cursul săpăturilor sistematice din cetatea geto-dacică. Pînă la publicarea lor cu toate datele necesare ne rezumăm la semnalarea de mai sus.

2. În schimb informații circumstanțiate avem cu privire la o monedă tomitană descoperită la Roseti⁸, jud. Ialomița. Pe av. este reprezentat

³ I. Winkler, *Contribuții numismatice la istoria Daciei*, în SCȘ, Cluj, 6, 1955, p. 162, 25.

⁴ *Magazin* (săptămînal), 21, 1977, nr. 1039, 3 sept. p. 4.

⁵ C. Daicovicu, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*, București, 1954, p. 76.

⁶ M. Macrea, în *AISC*, 2, 1933–1935, p. 147 urm.

⁷ N. Gostar, în *Apulum*, 5, 1965, p. 145. Idem, *Cetăți...*, p. 34.

⁸ B. Mitrea, în *SCIV*, 17, 1966, p. 418, 5. Cf. Id., în *Dacia, N.S.*, 10, 1966, p. 404, 5.

capul lui Zeus, iar pe rv., două protome de cai; sus, legenda TO, prescurtare din etnicul cetății. Jos, APTE, prescurtare a numelui magistratului monetar.

AE 2,95 g; 15 mm. Este de tipul Regling, 2441.

3. În așezarea geto-dacică de la Radovanu⁹, jud. Ilfov, s-a descoperit în 1963 o monedă de bronz a cetății Tomis, care, după informațiile ce le avem, este din epoca autonomă. Moneda este încă inedită.

4. În săpăturile sistematice de la Tîrgșorul Vechi¹⁰, comună suburbană a orașului Ploiești, a fost aflată o monedă de bronz tomitană, din etapa autonomă a cetății. Moneda este contramarcată.

5. Printre monedele unui tezaur geto-dacic¹¹ de tip București-Virteju, s-ar fi aflat și o monedă de bronz tomitană. Pe av. este figurat capul lui Zeus, iar pe rv. TOMI și protome de cai. Moneda este încă inedită.

6. Aceleași monede tomitane de bronz din perioada autonomă a cetății s-au descoperit și în alte cetăți geto-dace din Bărăgan¹², ele urmînd să fie publicate în curînd.

III. CALLATIS

O altă cetate pontică ale cărei monede autonome sînt întîlnite la geto-daci este Callatis.

1. Un exemplar de bronz din epoca autonomă a fost semnalat ca descoperit la Ciorani¹³, com. Pufești, jud. Vrancea. Pe av. este figurat capul lui Apollo, iar pe rv. tripodul. Este de tip Pick, 1227 și este uzată.

2. Un alt exemplar a fost găsit la Poiana¹⁴, com. Nicorești, jud. Galați, în săpăturile profesorului Radu Vulpe. Este de tipul Pick, 227.

3. Monedele de bronz emise de callatieni în etapa autonomă sînt cunoscute și la geto-dacii din sudul Carpaților. Un exemplar de acest tip, încă inedit, a fost aflat la Radovanu¹⁵, jud. Ilfov, fiind semnalat ca descoperit în așezarea geto-dacă din localitate.

4. Exemplare izolate din emisiunile autonome de bronz ale aceleiași cetăți pontice ne sînt semnalate ca descoperite la Racovița¹⁶, comuna Voineasa, jud. Olt.

5. În sfîrșit, un ultim exemplar despre care noi avem cunoștință a fost aflat la Drobeta-Turnu Severin¹⁷. Moneda este tot de bronz, aparținînd aceleiași etape autonome. Este de tipul Pick, 202.

⁹ I. Glodariu, *Relații comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj, 1974, p. 259, 84.

¹⁰ B. Mitrea, în *SCIV*, 14, 1963, p. 467, 7, Cf. *Dacia, N.S.*, 7, 1963, p. 590, 7.

¹¹ Tezaur în curs de publicare.

¹² În curs de publicare.

¹³ I. Winkler, *op. cit.*, p. 158, 7.

¹⁴ R. Vulpe, în *SCIV*, 3, 1952, p. 202.

¹⁵ I. Glodariu, *op. cit.*, p. 254, 16.

¹⁶ B. Mitrea, în *SCIV*, 15, 1964, p. 571, 10 Cf. și *Dacia, N.S.*, 8, 1964, p. 373, 10.

¹⁷ B. Mitrea, în *Dacia, N.S.*, 22, 1978, p. 365, 3.

IV. ODESSOS

Seria cetăților grecești vestpontice ale căror monede se găsesc la geto-daci nu se opresc la cele menționate mai sus. Ele continuă cu alte cetăți grecești, aflate mai la sud. Din rîndul lor urmează Odessos.

1. Din emisiunile monetare ale acestei cetăți vom semnală un bronz autonom descoperit la Pînzălești¹⁸, jud. Ilfov. Pe av. are figurat un cap bărbos, iar pe rv., un călăreț cu barbă. Este de tipul Pick, 2201 și este datat la sfîrșitul secolului al II-lea, începutul secolului I î.e.n.

2. O altă monedă de bronz emisă, de către aceeași cetate, a fost aflată în așezarea de la Cetățeni¹⁹, jud. Argeș. Moneda este mult uzată și contramarcată.

3. O monedă de argint de data aceasta, este vorba de o tetradrahmă, emisă de către aceeași cetate pontică, a fost descoperită la Popești²⁰, com. Mihăilești, jud. Ilfov, în săpăturile profesorului Radu Vulpe. Este de tipul Pick, 2146 var. și se datează în secolul I î.e.n.

4. O altă tetradrahmă odessitană a fost semnalată ca descoperită în tezaurul de la Brîncoveanu²¹, com. Odobești, jud. Dimbovița.

V. MESEMBRIA

Ultima dintre cetățile vestpontice ale căror monede se întîlnesc pe pămîntul geto-dacilor este Mesembria.

1. Un exemplar de bronz este semnalat ca descoperit la Popești²², comuna Mihăilești, jud. Ilfov, în săpăturile conduse de același Radu Vulpe.

2. La Orlea²³, jud. Olt, s-a aflat un alt exemplar din același metal.

3. O descoperire similară este cunoscută la Reșca²⁴, com. Dobrosloveni, jud. Olt. Este vorba tot de o monedă de bronz, din aceeași etapă autonomă.

Dar emisiunile monetare ale Mesembriei nu se vor limita doar la geto-dacii de la sud de Carpați. Ele se găsesc la aceeași populație din interiorul arcului carpatic.

4. Și, fapt nu lipsit de semnificație, un asemenea exemplar a fost aflat în cetatea dacică de la Costești²⁵, com. Orăștioara, jud. Hunedoara. Este vorba și de data aceasta, de o emisiune de bronz, din perioada autonomă.

¹⁸ B. Mitrea, în *Dacia*, N.S., 19, 1975, p. 311, 18.

¹⁹ B. Mitrea, în *SCIV*, 14, 1963, p. 467, 3 Cf. și *Dacia*, N.S., 7, 1963, p. 590, 3.

²⁰ B. Mitrea, în *SCIV*, 15, 1964, p. 571, 9. Cf. și *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 373, 9.

²¹ B. Mitrea, în *SCIV*, 20, 1969, p. 162, 4. Cf. și *Dacia*, N.S. 13, 1969, p. 540, 4.

²² B. Mitrea, în *SCIV*, 15, 1964, p. 571, 9. Cf. și *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 373, 9.

²³ I. Winkler, *op. cit.*, p. 162, 21.

²⁴ B. Mitrea, în *SCIV*, 15, 1964, p. 571, 11. Cf. și *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 373, 11.

²⁵ M. Macrea, în *AISC*, 2, 1933-1935, p. 147 și urm.

5. Într-o colecție numismatică din orașul Mediaș, strînsă de prin împrejurimi²⁶, este notată și prezența unei (?) monede mesembriote de bronz, emisă în aceeași perioadă autonomă.

6. Ca descoperită la Tîrnăvioara²⁷, orașul Copșa Mică, jud. Sibiu, este înregistrată o emisiune de bronz a aceleiași cetăți pontice. Punctul de aflare „Pe cetățuie” indică, foarte probabil, o cetate dacică.

7. În sfîrșit, ultima informație de care dispunem pentru moment, este moneda mesembriotă de bronz descoperită la Cucerdea²⁸, jud. Mureș pe dealul Podei, în anul 1944. Este vorba tot de o descoperire izolată și a fost datată de către editorul ei, M. Petrescu-Dîmbovița, în secolul II î.e.n.

Este foarte probabil ca în colecțiile unor cabinete, muzee sau chiar pe la unii pasionați colecționari să se mai afle și alte exemplare, decît cele amintite de noi mai sus. Ele vor veni cu timpul să se adauge la cele deja pomenite, îmbogățind documentația.

Problema care ni se pune este aceea de a ști ce concluzii istorice putem trage din prezența emisiunilor monetare vestpontice pe pămîntul Daciei.

Cu toate deficiențele, în parte semnalate mai sus, : lipsa unor editări critice, avizate, a celor mai multe monede, la care se mai adaugă lipsa, în cea mai mare parte a unei cronologii amănunțite, pe perioade restrînse, care să ne îngăduie să încadrăm descoperirile noastre monetare autonome, se poate face o încercare de generalizare, bineînțeles păstrînd rezervele cuvenite.

Să le examinăm deci mai îndeaproape.

Privite din punctul de vedere al metalului, monede descoperite sînt aproape în totalitatea lor de bronz. Excepție fac doar două tetradrachme, emise de Odessos și aflate la Popești și Brîncoveanu. Dat fiind faptul că moneda de bronz are o valoare fiduciară, ea avînd putere circulatorie doar în cadrul cetății emitente, se pune întrebarea cum au ajuns aceste exemplare la geto-daci și ce semnificație au. Este vorba de o problemă de fond pe care o semnalăm și la care vom încerca să răspundem în final. Dar să continuăm cu notarea și altor caracteristici ale acestor descoperiri.

Una dintre ele, și nu este de loc de neglijat, este apariția lor singuratecă, izolată. Dar ele nu apar la întîmplare, ci de cîte ori posedăm date informative circumstanțiate, ni se indică „o cetate dacică” ca cele de la Poiana, Popești, Costești, Piatra Roșie, Sprîncenata, sau simple așezări geto-dace, ca cele de la Orlea, Reșca, Drobeta, Cetățeni și multe altele. Cu alte cuvinte descoperirile de monede vestpontice se leagă strîns de cetățile și așezările geto-dace. Aceasta este un fapt cîștigat de pe urma analizei informațiilor obiective de care dispunem.

²⁶ B. Mitrea, în *SCIV*, 20, 1969, p. 163–164, 9. Cf. și *Dacia, N.S.*, 13, 1969, p. 541, 9.

²⁷ E. Chirilă, în *AMNap.*, 4, 1967, p. 456, 4.

²⁸ M. Petrescu-Dîmbovița, *Monede autonome din Mesambria pe teritoriul RPR*, în *SCȘ, Iași*, 2, 1951, p. 519–530.

Se pune imediat întrebarea pentru ce vreme, ce epocă ?

În condițiile în care se află atît editările descoperirilor de monede vestpontice de care ne ocupăm, cît și de stadiul diferențiat al studiului și preciziunilor cronologice ale acestor emisiuni, cred că este de preferat, măcar pentru moment, să ne limităm să distingem două grupe de monede : una mai veche, lipsită de contramărci și de regulă mai puțin tocite de circulație. Cea de a doua grupă este formată din monedele acelorași cetăți, dar poartă evidente urme de tocire și în plus au, de cele mai multe ori, cite una sau două contramărci. Și una și alta din caracteristicile ultimei grupe pomenite mai sus, indică o folosire a lor „ulterioară”, într-o perioadă „tîrzie”. Și una și alta presupun că asemenea monede mai vechi și uzate au fost repuse în circulație și „validate” prin contramărcile aplicate pe ele. Aceasta s-a putut întîmpla după o perioadă de criză prin care a trecut polisul respectiv. În ordinea adoptată de noi, în prima grupă am inseria, din rîndul monedelor histriene, pe cea descoperită la Sprîncenata (aceasta cu toată rezerva pînă la publicarea ei), din categoria tomitanelor, pe cea de la Roseți, cea de la Curtea de Argeș (împrejurimi), poate Radovanu și altele din Bărăgan, încă inedite.

Din descoperirile collatiene din aceeași grupă ar putea fi cuprinse monedele aflate la Ciorani, Poiana, com. Nicorești, Radovanu, Racovița și Drobeta-Turnu Severin.

Din rîndul celor odessitane am putea menționa pe cea descoperită la Pîngălești, precum și tetradrahmele de argint aflate la Popești și Brincoveanu.

La rîndul ei, Mesembria, pare a-și asigura prezența în aceeași grupă prin trei descoperiri : cea de la Orlea, cea de la Reșca, cărora le adăugăm pe cea din Transilvania, de la Cucerdea.

Rezumînd, situația ar fi următoarea : Histria este prezentă printr-o descoperire, Tomis prin patru (+1 ?), Callatis prin cinci, Odessos prin trei și Mesembria tot prin trei. Chiar dacă în unele cazuri se vor ivi sau se pot ivi discuții asupra unui exemplar, avem, dispunem, de un număr suficient de monede, care să se încadreze în prima grupă.

În cea de a doua grupă, care cronologic este posterioară, situația este următoarea : Histria apare cu un exemplar de bronz contramarcă, aflat în descoperirile de la Piatra Roșie. La rîndul ei, cetatea Tomis este prezentă cu un bronz contramarcă, găsit la Tîrșorul Vechi. Callatis-ul este documentat prin moneda de bronz de tipul Demetrei ce poartă două contramărci și este mult uzată. Ea a fost găsită la Poiana, Nicorești. Prezența Odessos-ului este întărită prin moneda de bronz, uzată și contramarcă, descoperită la Cetățeni. Referitor la bronzurile mesembriote nu sîntem în măsură, cel puțin pentru moment, să putem comunica amănunte pentru exemplarele care s-ar putea eventual încadra în grupa a doua.

Din cele prezentate pînă acum reiese că anumite orașe pontice și anume : Histria, Tomis, Callatis, Odessos și Mesembria sînt prezente, prin monedele lor în teritoriul geto-dacic.

²⁹ H. Seyrig, în *Syria*, 35, 1958, p. 189-193.

Teritoriul geto-dacic la care ne referim nu este o fișie de teren undeva în apropierea Dunării, ci îmbrățișează cea mai mare parte din teritoriul Daciei, atît la sud, cît și la est de Carpați, precum și interiorul arcului carpatic.

Mai subliniem faptul, pus la dispoziție de informațiile care întovărășesc monedele, că cea mai mare parte a lor au fost descoperite în cetățile geto-dace, începînd cu cele mai cunoscute, cele mai importante, atît din Moldova, cît și cele din Muntenia sau Transilvania.

Din rîndul polisurilor grecești vest-pontice lipsesc monedele unui singur : cele ale Dionysopolisului. Și ne putem întreba dacă situația aceasta are vreo semnificație deosebită. Dacă ne reamintim însă de faptul că în spre mijlocul secolului întîii î.e.n. Acornion din Dionysopolis era sfetnicul și ambasadorul lui Burebista, ne liniștim. Dionysopolisul este și el prezent în legături nu numai economice, ci și politice și diplomatice cu geții și cu Burebista însuși.

Privite în totalitatea lor, cetățile grecești care sînt prezente, într-un fel sau altul, la daco-geți, sînt toate cele care în secolele următoare vor forma pentapolisul sau hexapolisul. Să vedem în prezența monedelor lor simple legături economice, obișnuite sau este vorba și de altceva, de o formă de organizare a lor care a precedat pe cea din vremea romană sau este vorba de o orientare politică și economică, atît a geto-dacilor spre Pont, cît și a cetăților vestpontice spre geto-daci ? Semnalăm situația. Studiul ei va putea fi reluat într-un alt context.

Ne rămîne să dăm cîteva amănunte în legătură cu semnificația „bronzurilor” pontice în Dacia. Monedele acestea, neavînd o valoare intrinsecă, fiind monede fiduciare, așa cum am mai menționat, trebuie considerate, după părerea noastră, ca fiind aduse de către negustorii cetăților respective, ca monedă măruntă, personală, și nu ca instrument de schimb. Transacțiile economice, atunci cînd ele se făceau cu ajutorul monedei, au trebuit să folosească moneda de argint curentă în acel timp. Și aceasta putea fi de tip alexandrin, de tipul celor thasiene, ale Primei Macedonii, iar mai tîrziu, denarii Romei republicane. Acesta este, după părerea noastră, și sensul tetradrahmelor odessitane din tezaurul de la Brîncoveni, Dîmbovița. Nu excludem posibilitatea ca unele monede, în special cele din grupa a doua, să poată avea și o altă proveniență. Unele din ele, ar putea fi explicate și prin acțiunea militară a lui Burebista asupra orașelor din Pont. Dar este puțin probabil. Lipsa monedelor olbiene din această vreme din descoperiri, îngustează asemenea posibilități.

Prima grupă a monedelor de bronz ar putea indica o perioadă de legături și schimburi ale cetăților pontice cu geto-dacii în cursul secolelor II și începutul primului veac î.e.n. Cea de a doua grupă indică legături în cursul secolului I î.e.n.

Semnificația acestor descoperiri monetare, deși nu lipsite pe alocuri de anumite incertitudini, ni se pare mai profundă. Ele ne lasă să întrevădem, deși nu în măsura în care am dori-o, o etapă de legături economice și poate într-o anumită formă și politice, ce-a existat înainte de Burebista, care a pregătit-o, a prefațat-o și în parte explică pe cea din vremea marelui rege.

RÉSUMÉ

LES MONNAIES PONTIQUES CHEZ LES DACO-GÊTES DE BURÉBISTA

L'auteur se propose à établir si les découvertes de monnaies ayant appartenu au Pont-Gauche, émises aux IIe-Ier siècles avant notre ère et trouvées sur le territoire de la Dacie pourraient fournir, et si oui en quelle mesure, de nouveaux renseignements concernant d'un côté la politique pontique des *basilei* géto-daces mais, en même temps, et des fois non dans une mesure insignifiante, selon les étapes chronologiques et les circonstances, également la politique des cités pontiques vis-à-vis des mêmes chefs Gêto-Daces.

Sur les cités grecques du Pont-Gauche cinq en sont présentes, par leurs monnaies, sur le territoire géto-dace : *Histria* — avec quatre découvertes (à Spiru Haret, Sprincenata, Luncani, et Costești) ; *Tomi*, avec six découvertes (à Barboși, Roseți, Radovanu, Tîrșorul Vechi, Curtea de Argeș (aux alentours) et „Bărăgan“ ; *Callatis* avec cinq découvertes (Ciorani, Poiana, Radovanu, Racovița et Drobeta — Turnu Severin) ; *Odessos* — avec quatre (Pîngălești, Cetățeni, Popești et Brincoveni) ; *Messembria*, avec sept (Popești, Orlea, Reșca, Costești, Mediaș, Tîrnăvioara et Cucerdea). De l'hexapolis de l'époque romaine ne manque que Dionysopolis mais la cité est présente et active grâce aux actions d'Acornion.

Toutes ces monnaies ont quelques traits caractéristiques : elles apparaissent de façon isolée, sont isolées, sont d'habitude en bronze (à l'exception de deux cas où elles sont en argent) et, au point de vue territorial, se trouvent sur toute l'étendue de l'ancienne Dacie, surtout dans les grandes cités et sites des Gêto-Daces.

Les découvertes monétaires sont classifiées en deux groupes : le premier, concernant des monnaies moins usées et sans contremarques, est attribué au IIe siècle et au début du Ier siècle avant notre ère et un second, comprenant des monnaies usées et à contremarques, encadrées au courant du Ier siècle av. n. ère. La présence de la monnaie pontique de bronze en Dacie est expliquée en tant que menue monnaie possédée par les marchands pontiques mais les transactions économiques se faisaient à l'aide de la monnaie d'argent du type alexandrin, Thasos, Macédonia Prima ou le denier de la Rome républicaine. La signification de ces découvertes monétaires, bien que présentant par ci par là certaines incertitudes, nous paraît plus profonde. Les monnaies en question nous laissent entrevoir, bien que non en la mesure désirée, une étape de liaisons économiques-et, peut-être, sous une certaine forme, également politiques, existances avant le règne de Burebista et laquelle a partiellement préparé et explique les relations de l'époque de Burebista.